

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

8 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

Protokolant Przemysław Mazur

po rozpoznaniu na rozprawie 8 marca 2024 r. w Warszawie

skargi kasacyjnej A. P. i S. K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 30 grudnia 2020 r., VI ACa 730/18,

w sprawie z powództwa A. i S.K.

przeciwko syndykowi masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W.

o zapłatę, ewentualnie o zapłatę solidarnie na rzecz powodów, ewentualnie
ustalenie nieważności,

1) oddala skargę kasacyjną;

**2) zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwoty po 5.625
(pięć tysięcy sześćset dwadzieścia pięć) zł z odsetkami
w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu
świadczenia pieniężnego za czas od 8 marca 2024 r. do dnia
zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Władysław Pawlak

Karol Weitz

Marta Romańska

[SOP]

UZASADNIENIE

Powód A. wniósł o zasądzenie od Banku S.A. w W. kwoty 1.550.802,63 zł oraz kwoty 219.148,45 CHF albo zamiast niej kwoty 782.859,32 zł, a powódka S.K. wniosła o zasądzenie od Bank S.A. w W. kwoty 100 zł, oboje z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, powód od kwot 1.547.803,48 zł oraz 211.215,70 CHF albo zamiast niej kwoty 769.731,02 zł, a powódka - 100 zł od dnia wniesienia pozwu, a od kwot 2.999,15 zł i 7.732,50 CHF albo zamiast niej kwoty 13.128,30 zł od dnia, w którym powód rozszerzył powództwo. Ewentualnie, w razie oddalenia powództwa głównego, powodowie żądali zasądzenia na ich rzecz łącznie lub solidarnie kwot 1.355.811,52 zł oraz 16.050,57 CHF albo zamiast niej kwoty 42.396,10 zł; zasądzenia na ich rzecz solidarnie kwoty 195.091,11 zł; zasądzenia na ich rzecz solidarnie kwoty 203.097,88 CHF albo zamiast niej kwoty 740.463,22 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot 1.547.903,48 zł oraz 211.415,70 CHF albo zamiast niej kwoty 769.731,02 zł od dnia złożenia pozwu zaś od kwot 2.999,15 zł i 7.732,50 CHF albo zamiast niej kwoty 13.128,30 zł od dnia, w którym rozszerzyli powództwo. Ewentualnie, w razie oddalenia powyższych żądań, powodowie wniesli o ustalenie, że umowa kredytu hipotecznego nr [...] z 14 grudnia 2006 r. z aneksami zmieniającymi jest nieważna lub nie istnieje.

Pozwany Bank S.A. w W. wnosil o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 6 lipca 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie (pkt I) umorzył postępowanie dotyczące żądania zasądzenia na rzecz powódki kwoty wyższej niż 100 zł oraz żądań zasądzenia na rzecz obojga powodów odsetek za okresy od dni następujących po dniach, w których płacili raty kapitałowo-odsetkowe kredytu do dnia wniesienia pozwu; (pkt II) w pozostałym zakresie oddalił powództwo o zapłatę; (pkt III) oddalił powództwo ewentualne o zapłatę; (pkt IV) ustalił, że umowa kredytu hipotecznego nr [...] zawarta 14 grudnia 2006 r. pomiędzy Bank S.A. w W. a powodami, aneksowana 10 kwietnia 2007 r., 20 września 2007 r., 17 listopada 2008 r., 7 grudnia 2008 r. i 16 kwietnia 2013 r. jest nieważna w stosunku do powódki; (pkt V) w pozostałym zakresie oddalił powództwo o ustalenie.

Sąd Okręgowy ustalił, że 14 grudnia 2006 r. powód, działając w imieniu

własnym oraz jako pełnomocnik powódki, zawarł z A. Bank S.A. w W. umowę kredytu hipotecznego indeksowanego do CHF. We wniosku kredytowym z 1 grudnia 2006 r. powodowie wymienili kwotę 2.400.000 zł jako kwotę kredytu i CHF jako jego walutę, a jako cel - zakup na własność na rynku wtórnym domu na wynajem od S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. Powód złożył oświadczenia, że: (a) przedstawiono mu ofertę kredytu hipotecznego w złotych polskich oraz że – poinformowany o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej – wybrał kredyt indeksowany kursem waluty obcej; (b) jest świadomy, że ponosi ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno wysokość zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu, jak i rata kredytu – przeliczona na PLN na dany dzień – podlega ciągłym wahaniom w zależności od aktualnego kursu waluty; (c) jest świadomy, że rzeczywiste koszty obsługi długu mogą finalnie okazać się znacząco wyższe od założonych; (d) jest świadomy, że wybierając zadłużenie w walucie obcej aktualnie korzysta z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłaca miesięcznie niższą ratę kredytu, co wynika ze znacznej różnicy w wysokości stawek referencyjnych, które są podstawą do ustalenia oprocentowania kredytu.

„Oświadczenie o ryzyku walutowym i stopy procentowej” zawierało informację, że ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej to sytuacja, w której raty spłaty kredytu mogą się zmieniać (w górę lub w dół) w zależności od wahań kursu waluty i wahań rynkowych stóp procentowych. Oświadczenie zawierało „Modelowe symulacje wariantów spłat kredytu dla różnych poziomów kursów walut i/lub stopy procentowej”, przedstawiające wpływ zmian oprocentowania i kursu waluty kredytu na wysokość miesięcznych rat przy założeniu, że kredyt w wysokości 200.000 zł jest denominowany do CHF (1CHF=2,5PLN) i udzielony na okres 30 lat, a raty jego spłat są równe.

Umową z 14 grudnia 2006 r. bank udzielił powodom kredytu indeksowanego do CHF w kwocie 1.999.200 zł, na 240 miesięcy, z przeznaczeniem na zakup nieruchomości na rynku wtórnym i zapłatę jednorazowej prowizji za jego udzielenie. Uruchomienie kredytu następowało w złotych przy jednoczesnym przeliczeniu kwoty w dniu wypłaty na CHF, zgodnie z kursem kupna dewiz obowiązującym w banku w tym dniu. Metodę i terminy ustalania kursu wymiany walut określa „Regulamin

Kredytowania Hipotecznego Bank S.A. w W. - Oddział Specjalistyczny [...]” stanowiący załącznik do umowy. Spłata kredytu następuje według harmonogramu stanowiącego załącznik do umowy. Kwota raty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w banku na podstawie tabeli kursów z dnia spłaty. Tabelą kursów jest tabela kursów kupna/sprzedaży walut Bank S.A., obowiązująca o godz. 9.30 w dniu, w którym następuje operacja. Na wniosek kredytobiorcy bank może wyrazić zgodę na zmianę waluty kredytu.

Oprocentowanie kredytu jest zmienne, a składa się na nie stopa referencyjna LIBOR 3M (CHF) oraz stała marża banku w wysokości 4,50 %, a po ustanowieniu hipoteki - 3,50 %. W dniu zawarcia umowy oprocentowanie wynosiło 6,36 %. Całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia umowy określono na kwotę 39.601,50 zł bez uwzględnienia ryzyka kursowego. Zabezpieczeniem kredytu była m.in. hipoteka kaucyjna do kwoty 3.398.640 zł.

10 kwietnia 2007 r. strony podpisały aneks nr 1 do umowy kredytu, przewidujący obniżenie marży banku do 2,95 %. 20 września 2007 r. strony podpisały aneks nr 2 do umowy kredytu, przewidujący m.in., że bank zwiększy kwotę kredytu o 1.430.000 zł, a marża wyniesie 3,95 %, zaś po podwyższeniu hipoteki kaucyjnej do kwoty 5.829.640 zł - 2,95 %. 17 listopada 2008 r. strony podpisały aneks nr 3 do umowy kredytu, przewidujący dwunastomiesięczną karencję w jego spłacie, podczas której kredytobiorcy zobowiązani byli do spłaty odsetek. 7 grudnia 2009 r. strony podpisały aneks nr 4 do umowy kredytu, przewidujący m.in., że: (a) zmienia się jego rodzaj z indeksowanego do CHF na walutowy w CHF, przy zachowaniu dotychczasowego salda kredytu w kwocie 1.469.266,52 CHF; (b) spłata kredytu następuje w CHF z rachunku kredytu, a środki na ten cel pochodzą z rachunku prowadzonego w złotych, po przeliczeniu stosownej kwoty na CHF w dniu zapadalności raty po kursie średnim NBP z tego dnia i ich przelaniu na rachunek kredytu prowadzony w CHF; (c) metodę ustalania wysokości rat spłaty oraz warunki aktualizacji harmonogramu spłat określa regulamin; (d) marża banku wynosi 2,85 %; (e) zabezpieczeniem kredytu jest m.in. hipoteka kaucyjna do kwoty 2.497.753,08 CHF; (f) bank na pisemny wniosek kredytobiorców wydłuży okres karencji w spłacie kapitału o kolejne 24 miesiące. Przy zawarciu tego aneksu powodowie oświadczyli, że zapoznali się z pojęciem ryzyka stopy procentowej,

zostali poinformowani przez M. o ryzyku stopy procentowej dla kredytu o zmiennej stopie procentowej i są świadomi, że zmiana wysokości stawek referencyjnych ma bezpośredni wpływ na wysokość oprocentowania kredytu oraz zapoznali się z modelowymi symulacjami wariantów spłat kredytu.

16 kwietnia 2013 r. strony zawarły kolejny aneks do umowy o kredyt, przewidujący dwunastomiesięczną karencję w jego spłacie, podczas której kredytobiorcy zobowiązani byli do spłaty odsetek.

Kredyt został wypłacony 15 grudnia 2006 r. Do 20 października 2015 r. powodowie spłacili kwoty 192.091,96 zł i 174.147,88 CHF, zaś do 1 lutego 2016 r. dodatkowo kwoty 2.999,15 zł i 28.950 CHF. Spłata kredytu dokonywana była ze wspólnego rachunku bankowego powodów prowadzonego przez pozwanego.

4 października 2006 r. powodowie zawarli z S. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. przedwstępną umowę sprzedaży użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. P. nr [...] w W. za cenę 3.390.000 zł, płatną w dniu podpisania umowy przyrzeczonej. Powodowie wpłacili sprzedającemu zadatek na poczet zawarcia umowy przyrzeczonej w kwocie 530.000 zł i – aby go nie stracić – składali do różnych banków wnioski o udzielenie im kredytu; banki odmawiały. Powód wykorzystał znajomości, aby uzyskać kredyt w Banku. Negocjował z bankiem niektóre postanowienia umowy kredytu. Bank nie przedstawił powodom oferty kredytu złotowego. Jego przedstawiciel informował powoda o ryzyku walutowym i prezentował mu dane o kształtowaniu się kursu CHF. Kredyt indeksowany do CHF przedstawiał jako korzystny dla obu stron. Inicjatywa zmiany rodzaju kredytu na kredyt walutowy wyszła od banku.

14 grudnia 2006 r. powodowie zawarli przyrzeczoną umowę sprzedaży użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. P. nr [...] w W. Zostali poinformowani o zawartych przez sprzedawcę umowach najmu lokali na nieruchomości, zapoznali się z tymi umowami, w które wstąpili jako wynajmujący.

Powód ma wykształcenie wyższe ekonomiczne. 21 grudnia 2006 r. zarejestrował działalność gospodarczą pod firmą A. [...] w zakresie wynajmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi. Miejszem wykonywania działalności gospodarczej była ul. P. [...] lokal [...] w W. Wyrejestrował

ją 7 grudnia 2016 r. Powód wynajmował część budynku przy ul. P. [...] w W. w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Po przeprowadzeniu remontu budynku planował zamieszkać w jego części i wynajmować drugą jego część. Ostatecznie, m.in. z uwagi na problemy z zapewnieniem dostępu nieruchomości do drogi publicznej, nie doszło do realizacji tych zamierzeń.

Powodowie byli małżeństwem od 26 grudnia 1997 r. do 4 lipca 2013 r. W ugodzie zawartej przed Sądem Najwyższym K.B. 5 kwietnia 2013 r. powodowie podzielili małżeński majątek wspólny. Na własność powoda przypadła nieruchomość przy ul. P. [...] w W., jednakże powódka miała zachować prawo do tej nieruchomości do czasu pozostawania dłużniczką Banku z tytułu umowy kredytu.

W piśmie z 7 marca 2016 r. powód oświadczył, że uchyła się od skutków prawnych oświadczenia woli o zawarciu umowy kredytu z pozwanym z uwagi na błąd.

Sąd Okręgowy uznał, że powód nie miał statusu konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., gdy zawierał umowę kredytu z 14 grudnia 2006 r., natomiast powódka zawarła tę umowę jako konsumentka.

Zdaniem Sądu Okręgowego, umowa zawarta przez strony 14 grudnia 2006 r. spełnia wymagania konstrukcyjne umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej. Jej treść pozwala na określenie kwoty podlegającej wypłacie kredytobiorcom i podlegającej zwrotowi. Złoty stanowił zarówno walutę, w której określono wysokość kapitału kredytu, jak i walutę, w której kredyt wypłacono i w której kredyt był spłacany do czasu zawarcia aneksu do umowy, przekształcającego kredyt w walutowy. Postanowienia o indeksacji kredytu do CHF stanowiły jedynie dodatkowe postanowienia umowne, nie zmieniające charakteru kredytu jako kredytu złotowego.

W ocenie Sądu Okręgowego powodowie nie uchylili się od skutków oświadczenia woli o zawarciu z pozwanym umowy kredytowej z uwagi na błąd. Miał on polegać na pozostawaniu w błędnym przekonaniu o całkowitych kosztach kredytu, rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania oraz wysokości prowizji należnej bankowi. Wskaźniki te (oprócz wysokości należnej prowizji) nie stanowią jednak treści stosunku umownego, tj. nie wyznaczają charakterystycznych dla niego praw i obowiązków stron umowy. Całkowity koszt kredytu (ckk) i rzeczywista roczna stopa oprocentowania (rrso) nie mogą zatem stanowić przedmiotu błędu w rozumieniu art.

84 § 1 k.c. To samo dotyczy ewentualnego naruszenia przez bank przedkontraktowych obowiązków informacyjnych co do ckk i rrs. Naruszenie tych obowiązków mogłoby stanowić ewentualne źródło odpowiedzialności w ramach *culpa in contrahendo*, przy założeniu istnienia jej pozostałych przesłanek, lecz samo w sobie nie jest podstawą do uchylenia się od skutków oświadczenia woli ze względu na błąd. Gdyby nawet zaliczyć wymienione parametry do kategorii takich, których może dotyczyć błąd co do treści czynności prawnej, to ich opatrne postrzeganie przez powodów nie stanowiłoby błędu istotnego. Nieprawidłowe obliczenie przez pozwanego ckk czy rrs jest bowiem niewystarczające do stwierdzenia „istotności” informacji o tych wskaźnikach dla treści, skutków i sposobu wykonywania umowy. Z klauzul wprowadzających te wskaźniki do umowy nie wynika, żeby wyznaczały one maksymalną kwotę zobowiązania powodów w kredycie o zmiennym oprocentowaniu i kredycie walutowym, ponieważ nie uwzględniają ryzyka kursowego ani ryzyka zmiennego oprocentowania w całym okresie kredytowania. W dniu zawarcia umowy kredytu strony nie znały przyszłego kursu CHF, bank nie mógł zatem zawrzeć w ckk kosztu *spreadu* walutowego. Mechanizm indeksacji i dokonywane w jego ramach przeliczenia zostały dostatecznie sprecyzowane w treści umowy.

Postanowienia określające zasady indeksacji w relacji konsumenckiej, a w takiej pozostawała z bankiem powódka, mogą podlegać ocenie w świetle przesłanek określonych w art. 385¹ § 1 k.c. Umowa nie była z nią indywidualnie uzgodniona. Postanowienia umowy dotyczące mechanizmów indeksowania świadczeń spełnianych na jej podstawie odnoszą się do głównych świadczeń stron w stosunku kredytowym, charakteryzują one umowę o kredyt indeksowany do waluty obcej. Bez przeprowadzenia przeliczeń wynikających z przyjętych mechanizmów indeksacji nie doszłoby do ustalenia wysokości kapitału podlegającego spłacie i do ustalenia wysokości odsetek, które zobowiązany jest zapłacić kredytobiorca, skoro naliczane są od kwoty wyrażonej w walucie obcej. Sporne postanowienia umowne nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, nie stanowią całości, a rozrzucone są w oddzielnych jednostkach redakcyjnych umowy. Nie wynika z nich, że wyrażenie salda kredytu w walucie obcej prowadzi do możliwych wahań wysokości zadłużenia wyrażonego w złotych polskich. Powódka nie została w sposób wyczerpujący i zrozumiały poinformowana o ryzyku walutowym i jego granicach. Za

niedozwolone Sąd Okręgowy uznał: § 2 ust. 1 umowy w zakresie, w jakim przewiduje indeksowanie kwoty kredytu kursem CHF, § 3 ust. 8 umowy i § 11 ust. 7 regulaminu w zakresie, w jakim przewidują przeliczanie wypłaconych środków do CHF, § 4 ust. 2 umowy i § 12 ust. 7 regulaminu w zakresie, w jakim przewidują, że wysokość zobowiązania w złotych będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF. Przewidziane w regulaminie przewalutowanie kredytu (§ 13) nie stanowi uprawnienia kredytobiorcy, gdyż jego zastosowanie zależało od uznania banku.

Pominięcie abuzywnych postanowień umownych w stosunku prawnym łączącym powódkę z pozwanym sprawia, że nie jest możliwe dalsze obowiązywanie tej umowy w relacjach między tymi osobami. Bez znaczenia jest zawarcie przez powódkę aneksu do umowy, gdyż nie usuwa on pierwotnej przyczyny jej wadliwości, a aneksowanie umowy nie jest jednoznaczne z zaakceptowaniem wadliwości przez powódkę. Skoro umowa pozostaje wiążąca dla powoda, a on spłaca kredyt od chwili ustania małżeństwa z powódką, to powódka nie może żądać zasądzenia na jej rzecz jakichkolwiek świadczeń spełnionych na poczet rat kredytowych.

W uwzględnieniu apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 30 grudnia 2020 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego z 6 lipca 2018 r. i oddalił powództwo o ustalenie nieważności umowy kredytowej w stosunku do powódki, a apelację powoda od tego wyroku oddalił.

Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego dotyczące okoliczności, w jakich strony zawarły umowę kredytową oraz na temat jej treści. Za trafną uznał ocenę Sądu Okręgowego, że powód zawarł tę umowę jako przedsiębiorca. Nie podzieli jednak oceny, że powódka zawarła umowę jako konsumentka, a to oznacza, że nie mają w stosunku do niej zastosowania art. 385¹-385⁴ k.c., usprawiedliwiające kontrolę postanowień umowy kredytowej pod kątem ich ewentualnej abuzywności.

Sąd Apelacyjny uznał, że umowa zawarta przez strony ma konstrukcję zgodną z art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 2488; dalej – pr. bank.), w brzmieniu obowiązującym w chwili jej zawarcia. Ta ocena znajduje potwierdzenie w art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy -

Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984). Do umowy zawartej przez strony nie znajdują zastosowania art. 6 i art. 10 pkt 7 ustawy z 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2022 r., poz. 2245). Ustalenia odnoszące się do okoliczności, w jakich strony zawarły umowę nie uzasadniają przyjęcia, żeby powodowie działali wówczas pod wpływem błędu w rozumieniu art. 84, art. 86 i art. 87 k.c. dotyczącego ckk lub rrso oraz wysokości prowizji należnej bankowi. *Spread* pobierany przez bank w istocie nie został uwzględniony w ckk oraz rrso. Pominięcie informacji o szacunkowej wysokości kosztów związanych z zastrzeżeniem *spreadu* walutowego może być postrzegane jako działanie (zaniechanie) wprowadzające w błąd w rozumieniu art. 5-6 ustawy z 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2023 r., poz. 845), lecz powodowie mieli świadomość stosowania przez bank dwóch kursów do rozliczeń, co wynikało z umowy, a podana w niej wysokość całkowitych kosztów kredytu miała charakter jedynie szacunkowy. Nie ma podstaw do wnioskowania, że powodowie otrzymawszy informację uwzględniającą wysokość *spreadu*, nie zawarliby umowy kredytu. Tak samo jak nie ma podstaw do przyjęcia, że pozwany (podstępnie) wprowadził powodów w błąd co do rzeczywistych kosztów kredytu, skoro klauzule umowne wprowadzające te wskaźniki do umowy informują, że nie wyznaczają one maksymalnej kwoty zobowiązania w kredytach o zmiennym oprocentowaniu i walutowych, ponieważ nie uwzględniają ryzyka kursowego ani ryzyka zmiennego oprocentowania w całym okresie kredytowania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ma podstaw do przyjęcia, że w sprawie doszło do naruszenia rozporządzenia Ministra Finansów z 24 września 2012 r. w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz banków powierniczych (Dz.U. z 2015 r., poz. 878; rozporządzenie implementujące MIFID) w związku z art. 3 pkt 28a w związku z art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2023 r., poz. 646; dalej - u.o.i.f.), gdyż umowa kredytu indeksowanego nie jest instrumentem finansowym w rozumieniu tych przepisów. Żadna ze stron umowy nie zamierzała zawrzeć transakcji typu swap, inny był też cel umowy i inne mechanizmy wymiany walut.

Samo podobieństwo niektórych mechanizmów wymiany walut, w szczególności czynności banku mających na celu zabezpieczenie się przed ryzykiem kursowym, nie oznacza, że umowę kredytu należy uważać za instrument finansowy, wobec zamkniętego katalogu takich instrumentów.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego z 30 grudnia 2020 r. powodowie zarzucili, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem prawa procesowego, tj.: - art. 126² k.p.c. w zw. z art. 130 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13a ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1144; u.k.s.c.) w zw. z art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 6 ust. 1 oraz motywu 24 dyrektywy 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej - dyrektywa 93/13/EWG) w związku z wyrokiem TSUE w sprawie C-497/13 przez wymaganie od powoda kwoty ponad 1000 zł jako opłaty od apelacji, bez wyjaśnienia czy przysługuje mu status konsumenta, w sytuacji gdy kwestia ta była sporna; - art. 233 k.p.c. przez błędną ocenę działań powodów w związku z nabytym prawem do nieruchomości i uznanie, że były podejmowane w sposób zorganizowany i ciągły oraz w celach zarobkowych, a przez to stanowią działalność gospodarczą, bez jednoczesnej analizy w uzasadnieniu wyroku dlaczego działania powodów miałyby nosić cechę „zorganizowanych” działań i wykonywanych w sposób ciągły, podczas gdy stanowiły one jednorazowe zamierzenie inwestycyjne realizujące cel prywatny, inwestycyjno-mieszkalny, a także przez zaniechanie oceny czy informacja o ryzyku przedstawiona powodom była wystarczająca w kontekście braku doświadczenia powodów w tego typu umowach i przy tej wartości kredytu; - art. 327 k.p.c. oraz art. 213 § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 391¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. przez pominięcie oświadczenia o potrąceniu wierzytelności złożonego przez pozwanego i brak odniesienia się do złożonych oświadczeń o potrąceniu w uzasadnieniu wyroku, w sytuacji gdy treść tych oświadczeń powtórzona kilkakrotnie oraz przywołany wielokrotnie zarzut procesowy powinny zostać potraktowane jako wiążące sąd uznanie powództwa.

Powodowie zarzucili także, że zaskarżone orzeczenie wydane zostało z naruszeniem prawa materialnego, tj.: - art. 22¹ k.c. w zw. z art. 65 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. pkt 22 wyroku TSUE z 3 września 2015 r., C-110/14 przez brak

uwzględnienia komparycji i treści umowy wskazujących na jej konsumencki charakter, a ewentualnie brak rozważenia czy zawarcie umowy o ustalonej treści nie stanowi obejścia prawa; - art. 22¹ k.c. przez błędną wykładnię przesłanki braku „bezpośredniego związku” czynności prawnej z działalnością gospodarczą i uznanie, że: rejestracja działalności gospodarczej po dacie dokonania czynności prawnej jest bez znaczenia dla uznania, że w dacie dokonania czynności prawnej istniał już jej związek z działalnością gospodarczą; o istnieniu „bezpośredniego związku” z działalnością decydują nie fakty i okoliczności istniejące w dacie zawarcia umowy, lecz hipotetyczne zamierzenia osoby fizycznej; dokonanie oceny „bezpośredniego związku” z działalnością gospodarczą na gruncie umowy o podwójnym charakterze przez pryzmat kryterium marginalnego użytku gospodarczego a nie dominującego użytku prywatnego; dokonanie oceny „bezpośredniego związku” umowy kredytu z działalnością gospodarczą przez ocenę sposobu wykorzystania nieruchomości, tj. ocenę czy istnieje bezpośredni związek z działalnością gospodarczą zawartych umów najmu, a nie w odniesieniu do pozycji zajmowanej przez konsumenta na gruncie umowy kredytu; pominięcie przy ocenie „bezpośredniego związku” faktu, że założenie działalności gospodarczej przez powoda było wtórne/wynikowe wobec umowy kredytu i umowy nabycia nieruchomości; - art. 22¹ k.c. przez błędną wykładnię pojęcia statusu konsumenta powódki i przypisanie jej powiązania z działalnością gospodarczą powoda; - art. 22¹ k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 63 k.c. oraz art. 103 k.c. stosowanym analogicznie przez ich niezastosowanie do umowy, którą powódka nie była związana; - art. 385¹ k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez zaniechanie kontroli postanowień nieuczciwych zawartych w umowie, w sytuacji gdy mechanizm indeksacji i odesłań do tabel kursowych stanowi postanowienie nieuczciwe, bez którego umowa nie może się ostać; - art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 487 § 2 k.c. przez brak zbadania czy braki w zakresie informacji o ryzyku walutowym wkomponowanym w umowę przyczyniły się do wystąpienia nierównowagi kontraktowej pomiędzy stronami i powinny skutkować nieważnością umowy; - art. 58 § 2 k.c. przez brak oceny czy dokonanie indeksacji po odwrotnych rodzajach kursów stanowi naruszenie zasad uczciwego obrotu, a przez to umowa jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego; - art. 69 ust. 1 pr. bank. przez uznanie, że umowa kredytu indeksowanego jest zgodna

z tym przepisem; - art. 353 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. przez brak stwierdzenia nieważności umowy przy braku określenia świadczenia dłużnika; - art. 65 k.c. w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 2 lit c) u.o.i.f. przez błędną ocenę zawartej umowy jako umowy kredytu w rozumieniu art. 69 ust. 1 pr. bank., w sytuacji gdy uwzględnienie rzeczywistych celów umowy, niezależnie od jej tytułu, powinno prowadzić sąd do przekonania, że jest to umowa nienazwana inkorporująca w siebie instrument finansowy w postaci swapa walutowo - procentowego, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2 lit c) u.o.i.f.

Powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany, którym w związku z ogłoszeniem upadłości Banku SA w toku postępowania kasacyjnego został syndyk masy upadłości tego banku, wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzucenie sądowi uchybień prawu procesowemu stanowi skutecznie powołaną podstawę kasacyjną wtedy, gdy okaże się, że mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a zatem na orzeczenie będące przedmiotem zaskarżenia. Zażądanie od powoda opłaty od apelacji w kwestionowanej w skardze kasacyjnej wysokości nie wpłynęło ani na przebieg, ani na wynik postępowania w sprawie. Gdyby opłata pobrana od powoda okazała się wyższa niż należna, nadpłacona część zostałaby mu zwrócona z urzędu.

W świetle art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a taki właśnie charakter ma zgłoszony przez powodów zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. przez błędną ocenę działań powodów w związku z nabytym przez nich prawem do nieruchomości i uznanie, że były podejmowane w sposób zorganizowany i ciągły oraz w celach zarobkowych, a przez to stanowią działalność gospodarczą.

Pozwany na żadnym etapie postępowania nie złożył oświadczenia o uznaniu powództwa. O tym, że nie pogodził się z niekorzystnym dla siebie rozstrzygnięciem odnośnie do żądania zgłoszonego przez powódkę dobitnie świadczy zaskarżenie go apelacją z wnioskiem o zmianę i oddalenie powództwa także w tej części. Nie sposób

zatem przyjąć, że Sąd Apelacyjny z naruszeniem art. 213 § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 391¹ § 1 k.p.c. wydał w sprawie orzeczenie niekorzystane dla powodów, nie dostrzegając, że bada uznane powództwo.

W wyrokach 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22 (OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 50) i z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 914/22, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że status osoby fizycznej jako konsumenta wyznaczany jest w ramach konkretnej czynności prawnej dokonywanej z przedsiębiorcą z uwzględnieniem jej rodzaju i celu. Nie decyduje o nim to, czy dana osoba prowadzi działalność gospodarczą lub zawodową, lecz to, czy czynność zdziałana z przedsiębiorcą pozostaje w bezpośrednim związku z jej działalnością. Punktem odniesienia przy ocenie związku czynności prawnej z prowadzoną przez kredytobiorcę działalnością gospodarczą jako bezpośredniego lub pośredniego, są okoliczności danej sprawy istniejące w czasie dokonywania skonkretyzowanej czynności. Właściwe dla jej dokonania są kryteria rodzaju czynności prawnej i jej przedmiotu, typowego charakteru czynności ze względu na prowadzoną działalność gospodarczą, przeznaczenia nabywanego towaru lub usługi dla celu bezpośrednio lub pośrednio związanego z działalnością gospodarczą (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 3 października 2014 r. V CSK 630/13, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 96 i 13 czerwca 2012 r., II CSK 515/11; w orzecznictwie unijnym wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 lipca 1997 r., C-269/95, Benincasa, pkt 16; z 20 stycznia 2005 r., C-464/01, Gruber, pkt 36; z 3 września 2015 r., C- 10/14, Costea, pkt 18, 21 i 30; z 19 listopada 2015 r., C-74/15, Tarcău, pkt 26; z 25 stycznia 2018 r., C-498/16, Schrems, EU:C:2018:37, pkt 29). W wyroku z 8 czerwca 2023 r., C-570/21, I.S. i K.S., pkt 59, Trybunał Sprawiedliwości UE przyjął, że pojęcie „konsumenta” w rozumieniu dyrektywy 93/13 obejmuje osobę, która zawarła umowę kredytu do użytku częściowo związanego z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, a w części niezwiązanego z tą działalnością, wspólnie z innym kredytobiorcą, który nie działał w ramach swojej działalności gospodarczej lub zawodowej, jeżeli cel działalności gospodarczej lub zawodowej jest tak ograniczony, że nie jest on dominujący w ogólnym kontekście tej umowy.

Z wiążących Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) ustaleń stanowiących faktyczną podstawę rozstrzygnięcia wynika, że umowa kredytu została zawarta przez strony już po zawarciu przez powodów przedwstępnej

umowy sprzedaży użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. [...] nr [...] w W. We wniosku o udzielenie kredytu hipotecznego z 1 grudnia 2006 r. powód działając w imieniu własnym oraz powódki jako jej pełnomocnik określili cel i charakter kredytowania - zakup nieruchomości na wynajem. Powodowie wiedzieli, że kupują nieruchomość, w związku z którą sprzedająca S. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. prowadziła działalność gospodarczą, zapoznali się z umowami, w które mieli wstąpić w miejsce sprzedającej i kilka dni po sfinalizowaniu transakcji (14 grudnia 2006 r.), a mianowicie 21 grudnia 2006 r. powód zarejestrował działalność gospodarczą pod firmą A. [...] w zakresie wynajmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi. Miejszem wykonywania działalności gospodarczej była ul. P. [...] lokal [...] w W. Następnie przez blisko 10 lat powód kontynuował na kupionej nieruchomości działalność gospodarczą. Cena za nieruchomość uzgodniona ze sprzedawcą 4 października 2006 r. - 3.390.000 zł dalece przewyższała ceny za lokale nabywane w tamtym czasie na własne potrzeby mieszkaniowe kredytobiorców, a zatem musiała uwzględniać perspektywę objęcia nieruchomości działalnością gospodarczą już wcześniej na niej zorganizowaną. Cel inwestycyjny zakupu nieruchomości i jej przeznaczenie na wynajem był przez powoda komunikowany bankowi w kierowanych do niego pismach. Taki cel wynikał z opracowań projektowych powstałych na zlecenie powoda, w świetle których wyłącznie czwarte piętro budynku miało być docelowo przeznaczone na mieszkanie (powierzchnia 93,86 m²), a pozostałe kondygnacje miały zajmować lokale biurowe i sala restauracyjna. Powód planował wprowadzić, że z czasem, po wyremontowaniu jakiejś części budynku, wykorzysta go na własne potrzeby mieszkalne, lecz do zrealizowania tych planów nie doszło z uwagi na nieuzgodnienie dostępu nieruchomości do drogi publicznej.

W ustalonych okolicznościach nie sposób przyjąć, że powodowie zaciągnęli kredyt w celu zaspokojenia swoich potrzeb konsumpcyjnych w całości albo przynajmniej jakieś istotnej części. Przeciwnie, cel konsumpcyjny, o ile w ogóle był przez powodów uwzględniany w chwili zawarcia umowy kredytu, to miał znaczenie marginalne i pozostawał w sferze planów. Co do zasady bowiem środki z kredytu miały posłużyć na sfinansowanie przedmiotu działalności gospodarczej, którą powód zamierzał kontynuować w miejsce sprzedającej i do prowadzenia której przystąpił.

Oceniając w ten sposób status powoda w umowie kredytowej i znaczenie tej umowy dla powódki, pozostającej z powodem w ustroju wspólności majątkowej, którą objęte miały być też dochody z działalności gospodarczej powoda, Sąd Apelacyjny nie naruszył art. 22¹ k.c. w zw. z art. 65 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c.

Skoro powodowie nie zawarli umowy kredytowej jako konsumenci, to nie ma podstaw do oceny postanowień tej umowy w świetle art. 385¹ k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

W orzecznictwie także Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że umowa kredytu indeksowanego mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 pr. bank.), a jej zawarcie było możliwe także przed wejściem w życie ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw. Zastosowana indeksacja świadczenia do waluty obcej nie powoduje zmiany waluty kredytu, którą pozostaje złoty. Art. 358¹ § 2 k.c. upoważnia strony do zastrzeżenia w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości, a także według kursu waluty obcej do złotego. Powodowie wiedzieli, jakiego typu umowę kredytową zawierają, zabiegali o jej zawarcie, żeby nie stracić zadatku wręzonego sprzedającemu nieruchomości. Zostali poinformowani, że wahania kursu CHF będą wpływały na obliczenie należnych od nich rat kredytowych, a już w czasie związania umową zdecydowali się na jej aneksowanie i nadanie jej charakteru kredytu walutowego, po ustaleniu z pozwanym salda zadłużenia. Ryzyko walutowe wkomponowane w umowę obciążało powodów, lecz zostali o nim uprzedzeni i wiedzieli, że pozostaje ono w związku z niższym oprocentowaniem kredytu w porównaniu z kredytem złotowym i niższymi ratami kredytu. Zaakceptowanie przez powodów sposobu oznaczenia kursu walut w celu przeliczania wypłaconego im świadczenia i rat, które spłacali, oznacza, że stosowanie przez bank tych ustaleń nie było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego w rozumieniu art. 58 § 2 k.c.

Kredyt indeksowany nie stanowi instrumentu finansowego w rozumieniu art. 2 u.o.i.f. i sekcji C pkt 4 załącznika nr 1 do dyrektywy MiFID. Kredyt indeksowany nie jest instrumentem pochodnym ani też instrumentem z wbudowanym instrumentem

po pochodnym (zob. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 1 lutego 2016 r., C- 12/14, Banif Plus Bank zrt. v. Lantos, pkt 35, 51, 52).

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

Władysław Pawlak

Karol Weitz

Marta Romańska

A.W.

[ms]